

ПРЕГЛЕД КУРСЕВА И НАСТАВНИКА ПО СЕМЕСТРИМА:

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	Зимски семестар	Летњи семестар
Милена Драгићевић Шешић		Култура сећања и политике заборавља
Милена Нешић Павковић	Увод у Холокауст	
	Нацизам и суочавање с прошлошћу – немачка перспектива	
Катарина Мелић	Историја и фикција у француском роману – Холокауст у француском роману	Постмодерни роман и историја – Репрезентација Холокауста
Јелена Ерделјан		Сефардска култура на Балкану и Холокауст
Драган Бошковић	Истражни дискурс у књижевности	Идеологија, језик и књижевност
Славко Ђорђевић	Неправо у Немачкој за време националсоцијализма: дискриминација Јевреја и других не-аријеваца у грађанском закону Трећег Рајха	
Вук Даутовић		Јеврејска визуелна култура од еманципације до Холокауста

КРАЋИ ОПИС КУРСЕВА:

ЗИМСКИ СЕМЕСТАР 2022/2023. год.

1. НАЦИЗАМ И СУОЧАВАЊЕ С ПРОШЛОШЋУ – НЕМАЧКА ПЕРСПЕКТИВА

Професор: доц. др Милена Нешић Павковић

Опис курса: Овај курс омогућује студентима развијање вештине за анализу текстова и теза које се баве третманом националсоцијалистичке владавине од Хитлеровог доласка на власт до данас.

Да би се обрадило мноштво материјала, предавања су подељена у два тематска оквира – у првом делу истражује се немачка, а затим међународна перспектива. Проучавајући немачку перспективу, испитује се развој тумачења нацизма у немачкој културној политичкој

историји, као и начини тумачења нацистичке прошлости. Међународна перспектива се свакако проучава у овом одељку, али нагласак је на немачком гледишту. Главне теме истраживања су континуитет и дисконтинуитет, перспективе историјске и књижевне обраде прошлости, промене историјске слике и историјског дискурса, као и контекст опште историзације.

Садржај курса: 2 часа недељно

1. Mark Mazower (2010): *Hitlers Imperium: Europa unter der Herrschaft des Nationalsozialismus*, Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung
2. *Lebendiges Museum Online*: <https://www.hdg.de/lemo/kapitel/nachkriegsjahre>
3. *Bundeszentrale für politische Bildung*: <https://www.bpb.de/>
4. Karl Jaspers (2019): Pitanje krivice, Beograd, Zlatno runo
5. Aleida Asman (2006): Duga senka prošlosti, Beograd, XX vek
6. Hana Arent (1999): Izvori totalitarizma, Beograd, Feministička izdavačka kuća
7. Teodor Adorno (2000): Šta znači "rad na prošlosti", REČ, Beograd
8. Gezine Švan (2000): Krivica zaodenuta ćutanjem, REČ, Beograd

Оцењивање:

Активност: 20 поена

Усмена презентација: 20 поена

Есеј: 20 поена

Завршни испит: 40 поена

2. УВОД У ХОЛОКАУСТ

Професор: доц. др Милена Нешић Павковић

Опис курса: Овај курс омогућује студентима развијање вештина за истраживање и анализу сложене историје Холокауста, његовог порекла, последица и контекста, као и његовог утицаја на наш данашњи свет. Курс треба да допринесе разумевању Холокауста и да испита у којој мери се геноцид, рат и диктатура могу схватити као елементи који дефинишу историју двадесетог века.

Циљ предмета Увод у Холокауст је да се студент оспособи да:

- критички оцени историјске документе о Холокаусту и њихове различите употребе, укључујући уметничку и визуелну репрезентацију;
- проблематизује антисемитизам и његове различите појаве;
- опише (не)свесне ефекте које тоталитарни режим има на појединца;
- проблематизује морални, политички и духовни контекст Холокауста и спозна његову актуелност;
- истражи начин на који историчари прикупљају, процењују и обликују историјске изворе у историјске наративе и чињенице.

Садржај курса: 2 часа недељно

Историјски контекст Холокауста, Развој модерног антисемитизма, Хитлер и успон нацизма у Немачкој, Прогон Јевреја у Немачкој, Почетак Другог светског рата и антијеврејска политика, *Еволуција коначног решења, Холокауст у Европи, Холокауст у Србији.*

Оцењивање:

Активност: 20 поена

Усмена презентација: 20 поена

Есеј: 20 поена

Завршни испит/пројекат/трансверзални испит: 40 поена

3. (НЕ)ПРАВО У НЕМАЧКОЈ ЗА ВРЕМЕ НАЦИОНАЛСОЦИЈАЛИЗМА – ДИСКРИМИНАЦИЈА ЈЕВРЕЈА И ДРУГИХ НЕАРИЈЕВАЦА У ГРАЂАНСКОМ ПРАВУ ТРЕЋЕГ РАЈХА

Професор: проф. др Славко Ђорђевић, Правни факултет, Универзитет у Крагујевцу

Опис курса:

У оквиру овог наставног предмета студенти треба да стекну основна знања о методологији изградње (не)правног поретка Трећег Рајха заснованог на националсоцијалистичкој идеологији и његовом функционисању које је имало за циљ да обезбеди пуну правну заштиту ”припадницима немачке заједнице по криви” (тзв. аријевцима), а да притом дискриминише Јевреје и остале неаријевце. У фокусу изучавања налази се процес нацификације немачког грађанског права, тј. дискриминације Јевреја и других неаријеваца у грађанском праву, са циљем да се укаже да националсоцијалистичка неправда није била усмерена само на јавно и кривично право. С тим у вези, пажња се нарочито поклања анализи најважнијих правних аката који су донети за време националсоцијализма (Уредба председника Рајха о заштити народа и државе од 28.02.1933.г, Закон о овлашћењима од 24.3.1933.г, Закон о поновном успостављању професије државним службеника од 7.4.1933.г. и тзв. нирнбершки расни закони – Закон о грађанима Рајха од 15.9.1935.г. и Закон о заштити немачке крви и немачке части од 15.9.1933.г.), процесу редефинисања појма правне државе у складу са националсоцијалистичком идеологијом, увођењу и примени “нових” правних извора у области грађанског права (“фирерова воља”, програм Националсоцијалистичке немачке радничке партије и “националсоцијалистички светоназор”), као и методи тзв. неограниченог тумачења права која је имала улогу инструмента за нацификацију немачког грађанског права (што ће се показати у анализи одабраних грађанскоправних случајева из нацистичке судске праксе).

Садржај курса:

Књиге, научни и стручни чланци

Оцењивање:

Есеј 15 поена

Семинарски рад 20 поена

Колоквијум 15 поена

Усмени/писмени испит 50 поена

4. ИСТРАЖНИ ДИСКУРС У КЊИЖЕВНОСТИ

Професор: проф. др Драган Бошковић

Опис курса: Студенти ће се на курсу упознати са истражним дискурсом у књижевности, култури и хуманистичким дисциплинама. Курс се састоји од теоретског и практичног дела: с једне стране, изучавање теоријске мисли о истражном дискурсу (начин конституисана „истине дискурса“, истражне приповедне технике, дискурс као иследник, дискурс као сведок, праслике истражног дискурса: од Библије до Умберта Ека), а, с друге, примена теоријских знања на тумачење конкретних дела Данила Киша и његове тв-серији *Голи живот*. Интердисциплинарно и интермедијско истраживање ће бити усмерено ка документарном и приређивачком аспекту Кишовог дискурса којим се фикционо и поетички обликују слике холокауста: јеврејски идентитет јунака, поетичко обликовање нацистичке тортуре/насиља, наративна „евокација“ прошлости, наративно-поетичко сећање и реконструктивно приповедање, нестали Отац, хуманистички апел и отпор тоталитаризму. Практични аспект курса подразумева писање два краћа есеја на тему холокауста у Кишовом опусу, као и на (по групама) прављење видео/powerpoint презентације насловљене: Спомен-музеј жртвама холокауста у Кишовој фикцији. Студенти ће, на основу „поетике“ постојећих спомен-објеката и музеја направити виртуелни спомен музеј јунацима Кишове прозе.

Садржај курса: 2 часа недељно

Литература

- Kiš, Danilo. *Sabrana dela*, Beograd: Bigz, 1995.
- Kiš, Danilo. *Goli život* (tv serija), 1989.
- Bošković, Dragan. *Islednik, сведок, priča: Istražni postupci u Peščaniku i Grobnici za Botrisa Davidoviča Danila Kiša*, Beograd: Plato, 2004.
- Beganović, Davor. *O kulturalnom pamćenju u delu Danila Kiša* (doktorska disertacija): <http://kops.uni-konstanz.de/bitstream/handle/123456789/3653/PREDGOVOR.pdf?sequence=1>
- Boym, Svetlana. *Conspiracy Theories and Literary Ethics: Umberto Eco, Danilo Kiš and The Protocols of Zion*, *Comparative Literature*, Oregon, 1999/2.
- Fuko, Mišel. *Nadzirati i kažnjavati*, Beograd: Prosveta, 1998.
- Virilio, Pol. *Mašine vizije*, Novi Sad, Svetovi, 1997.
- Liotar, Žan-Fransoa. *Raskol*, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Sremski Karlovci, Novi Sad, 1991.
- La Capra, Dominick. *Representing the Holocaust. History, Theory, Trauma*, London, 1994.
- Felman, Shoshana / Laub, Dori. *Testimony: Crises of Witnessing in Literature, Psychoanalysis and History*, Routledge, New York/London, 1992.
- Assmann, Aleida. *Cultural Memory and Western Civilization: Functions, Media, Archives*, Cambridge, UK, 2011.

Оцењивање:

Присуство и учешће на курсу	20 бодова
Есеј 1	20 бодова
Есеј 2	20 бодова
Видео презентација	40 бодова

5. ИСТОРИЈА И ФИКЦИЈА У САВРЕМЕНОМ ФРАНЦУСКОМ РОМАНУ – ХОЛОКАУСТ У ФРАНЦУСКОМ РОМАНУ

Професор: професор др Катарина Мелић

Опис курса: Постмодерно доба доводи у питање претпоставке о ономе што установљава историјско знање. У појединим делим савремених писаца врши се критичко преиспитивање историје и њеног бележења. У оквиру овог курса који се бави питањем историје и њеног бележења у оквиру романа, пажња ће бити посвећена и догађају који је обележио двадесети век по својој јединствености, а то је Холокауст. Кроз одабране текстове, најпре ћемо дати преглед догађаја и сместити их у историјске, верске, политичке и људске оквире. Кроз књижевна дела која се односе на репрезентацију антисемитских закона у окупираној Француској у Другом светском рату, живот Јевреја, Холокауст као и репрезентацију живота у концентрационим логорима, настојеће се да се разуме трагедија коју представља Холокауст, сећање на тај догађај као и питање његове репрезентације у уметности.

Курс је отворен студентима на свим нивоима.

Садржај курса: 2 часа недељно. Дела Хорхеа Семпруна, Хелен Бер, Патрика Модижана, Татјане де Роне и Жоржа Перека. Студенти ће читати и одабрана критичка дела А. Русоа, Д. Русеа, Д. ЛаКапре, Марјане Херш, Ж. Америја, Ђ. Агамбена, П. Левија и других.

Оцењивање: присуство и активно учешће – 15%, усмена презентација – 20%, апстракт завршног критичког рада – 15%, завршни критички рад – 50% .

ЛЕТЊИ СЕМЕСТАР 2022/2023. год.

1. КУЛТУРА СЕЋАЊА И ПОЛИТИКЕ ЗАБОРАВА

Милена Драгићевић Шешић, професорка емерита

Опис курса: Курс студентима пружа теоријске и емпиријске увиде у суштине и недостатке културних политика у домену културе сећања и политика заборава, дајући им могућност да развију критичко мишљење, аналитичке вештине, те вештине заговарања и писања препорука. Кроз 3 модула, *теоријског*, *аналитичког* и *практичног* (развој аргумената заговарања и писања препорука) студенти ће добити могућност да дискутују различите концепте студија сећања, и да сами развију своје идеје за нове политике и праксе културних и едукативних установа (музеја, места сећања, школских установа, јавних комеморација, итд.) Изучаваће се документи културне политике, праксе јавних политика те програми установа културе као и цивилног друштва и њихове промене у Србији и Југоисточној Европи у процесима европских интеграција. Холокауст и Порајмос биће у центру пажње, посебно везани за начин памћења локалне заједнице и њене инструменте медијације, укључујући дигитално сећање.

Садржај курса: Садржај курса обухватиће изучавање текстова и појмова Студија сећања, Негативне прошлости, Културе сећања, Политике сећања и памћења, Политике заборава, Типове заборава, Заједничка сећања; Оспораваних и дисонантних сећања. Практичне компоненте курса укључиће анализе докумената културне политике који се односе на политике сећања; анализу и евалуацију пракси сећања на Холокауст и Порајмос у Европи; развој препорука за промену политика; стварање нацрта кампање заговарања против политика заборава итд.

2 часа недељно

Оцењивање:

Критичка дискусија 20 бодова

Усмена презентација	20
Писани есеј	40
Практични рад	20

2. СЕФАРДСКА КУЛТУРА НА БАЛКАНУ И ХОЛОКАУСТ

Професор: проф. др Јелена Ердељан

Опис курса: Курс студентима пружа упознавање са носећим историјским и културним феноменима сефардског присуства на Балкану, од досељавања у позном средњем веку а закључно са Холокаустом. Студенти ће такође бити упознати и са основним методолошким приступима у изучавању и разумевању овог сложеног и веома важног сегмента не само јеврејске већ и укупне историје Балкана, Европе и Медитерана. Упознавање са дубоким коренима сефардске и јеврејске културе на Балкану уопште, који сежу у античка времена, вековима пре њиховог изгона из Шпаније 1492. године, важно је за разумевање огромног импакта јеврејске, а посебно сефардске културе на формирање и интеракцију различитих културних идентитета на османском и пост-османском Балкану, нарочито на територији данашње Србије, Црне Горе, Босне и Херцеговине, Северне Македоније, Бугарске, Грчке и Албаније. Упознавање са изузетно важним различитим аспектима сефардске историје и културе на Балкану осветлиће дубину и ненадокнадивост губитка кроз страдање и нестанак сефардских заједница на Балкану у Холокаусту.

Садржај курса: 2 часа недељно

Обухватиће разматрање трагова јеврејске културе, а посебно визуелне културе на Балкану кроз изучавање и анализу текстова и сачуваних носећих примера визуелне културе сачуваних, између осталог, у Стоби, Пловдиву, Солуну, Коринту, Битољу, Нишу, Улцињу, Сарајеву, Београду и на другим важним локалитетима.

Оцењивање:

Усмена презентација 40 бодова

Практични рад 20 бодова

Писмени испит/завршни пројекат/трансверзални испит: 40 бодова

3. ЈЕВРЕЈСКА ВИЗУЕЛНА КУЛТУРА ОД ПЕРИОДА ЕМАНЦИПАЦИЈЕ ДО ХОЛОКАУСТА

Професор: др Вук Даутовић, научни сарадник

Опис курса: Курс под називом „Јеврејска визуелна култура од периода еманципације до Холокауста“ осмишљен је како би студенте заинтересоване за одабрани студијски програм упознао са историјским контекстом који је претходио и за директну последицу имао Холокауст. Студенти ће кроз предавања и заједнички рад бити упознати са методологијом истраживања Јеврејске визуелне културе и културне историје. У темељу студија Холокауста су сазнања о токовима и разноликости јеврејске културе као и разумевања историјских околности, те познавања вековима дуге историје европског антисемитизма који су резултирали нестанком милонске јеврејске популације једнако као и брисања материјалних остатака јеврејске културе. Током курса предавања ће се бавити процесима јеврејске еманципације у 19. веку и у првим деценијама 20. века на европском и српском простору. Кроз бројне примере из домена визуелне културе, овај важан феномен биће

тумачен поредећи јеврејске заједнице на средњоевропском, османском и српском простору. Студенти ће бити упознати са различитим аспектима јеврејске визуелне културе од синагогалне архетиктуре и церемонијалних предмета, преко стратегија личне репрезентације и исказивања јеврејског идентитета кроз костим и одевање, све до фунерарне уметности. Постпена интеграција Јевреја у различита европска грађанска друштва трагично се, уместо стварања међусобног поверења, завршила готово потпуним уништењем јеврејског народа у Холокаусту.

Садржај курса: 2 часа недељно

Курс подразумева два часа недељно, кроз укупно петнаест наставних недеља. Садржи уводна предавања везана за бављење Јеврејском визуелном културом, надовезујући се на визуелне перспективе тумачења нововековне јеврејске историје. Бавећи се појмом јеврејске еманципације познатог под именом „Haskalah“ биће истакнуте кључне личности попут Мозеса Менделсона, те других кључних протагониста јеврејске културне и политичке историје. Такође појмови јеврејског лутања и дијаспоре биће тумачени кроз митолошке фигуре попут „Лутајућег Јеврејина Ахашвера“, значајног за визуелну пропаганду и стратегије антисемитизма. Нарочито ће бити проучене сефардске заједнице и њихова култура на подручју Балкана са посебним освртом на Београд. Кроз бројне примере биће илустрован процес јеврејске еманципације у 19. веку све до јеврејског учешћа у Балканским ратовима и Првом светском рату. Биће приказани различити начини испољавања јеврејског приватно–јавног идентитета. Потом ће бити размотрена антисемитска клима у Краљевини Југославији, те Холокауст у Србији и његове последице. Завршна предавања током курса баве се начинима музеализације сећања и културом јеврејског сећања на Холокауст те визуелним обележјима овог процеса на простору Србије.

Избор из литературе:

Goldberg, Dejvid Dž., Rejner, Džon D., *Jevreji: istorija i religija*, Beograd 2003.

Rabin Cadik Danon, *Zbirka pojmova iz judaizma*, Savez jevrejskih opština Jugoslavije, Beograd 1996.

Grupa autora, *Židovi na tlu Jugoslavije*, Muzejski prostor, Zagreb 1988.

Cohen, Richard I., *Jewish Icons*, London 1998.

Mann, Vivian B., *Jewish Texts on the Visual Arts*, Cambridge 2000.

Lebl, Ženi, *Do "konačnog rešenja" : Jevreji u Beogradu 1521-1942.*, Beograd 2001.

Richard I. Cohen and Mirjam Rajner, "The Return of the Wandering Jew(s), in Samuel Hirszenberg's Art," *Ars Judaica* 7 (2011), 33–56.

Mazover, Mark, *Solun grad duhova: Hrišćani, Muslimani i Jevreji 1430-1950*, Beograd 2018.

Даутовић, Вук, “Меморабилија ефемерног спектакла из 1867. године: „Поздрав Његовој Светлости Михаилу М. Обреновићу III књазу српском“ из Јеврејског историјског музеја у Београду”, Обреновићи у музејским и другим збиркама Србије и Европе, књ. VI, А. Марушић, А. Ранковић (ур.), Горњи Милановац 2018, 225–243.

Dautović, Vuk, “A monument to fallen Jewish soldeiers in the wars fought between 1912 and 1919 at the Sephardic cemetery in Belgrade”, *Acta historiae artis Slovenica*, 18/2, 2013, 43–58.

Barbara Kirshenblatt-Gimblett, *Destination Culture. Tourism, Museums, and Heritage*, University of California Press: Berkeley and Los Angeles, 1998, 79–128

Обавезе студената и начин оцењивања:

Активност у току предавања: 10 бодова

Усмена презентација: 20 бодова

Семинарски рад: 30 бодова

Испит/пројекат/трансверзални испит: 40 бодова

4. ИДЕОЛОГИЈА, ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ

Професор: проф. др Драган Бошковић

Опис курса: Курс је осмишљен да студенте упозна са идеолошким аспектима дискурса (језика, књижевности, медија, теорије), са теоријским мишљењем о односу дискурса и идеологија (скривени, раскривени идеолошки ставови, језик и књижевност у служби идеологија, језик и књижевност као позиције хуманистичког отпора), и да им омогући да своје знање примене у својим истраживањима на конкретној грађи: теоријски текстови, литерарни, новинарски чланци, медијски дискурс, политички... Истраживања на курсу биће посебно усмерена на разоткривању десничарских, антисемистичких и неонацистичких идеја и идеологема. Истовремено ћемо се бавити дискурзивним техникама/праксама којима се обликују „слике“ холокауста: Како теоријски мислити холокауст? Како мислити екстремно насиље? Како дискурзивно обликовати искуство нестанка? Како се дискурс опире злу? Која је педагошка функција холокауст-дискурса? Које су нове дискурзивне могућности говора о холокаусту? Практични део курса подразумева писање семинарског рада на тему идеолошког „смештања“, обликовања или негирања холокауста у различитим дискурсима. На крају курса, сваки студент имати усмену презентацију: Како и којим језиком данас говорити о холокаусту?

Садржај курса: 2 часа недељно

Литература

Načion, Linda. *Poetika postmodernizma*, Novi Sad: Svetovi, 1996.

Džejmson, Frederik, *Političko nesvesno*, Beograd: Prosveta 1984

Adorno, Teodor W. *Minima moralia: Refleksije iz oštećenog života*, Sarajevo: Veselin Masleša, 1987.

Levinas, Emanuel. *Među nama: Misliti-na-drugog*, Sremski Karlovci, Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, 1998.

Levinas, Emanuel. *Drugi me se tiče*, Beograd: *Delo*, septembar-decembar 1989, 95–105.

Liotar, Žan-Fransoa. *Diskusije, ili: fražiranje 'posle Aušvica'*, Beograd: *Treći program Radio Beograda*, 2014:

www.radiobeograd.rs/index.php?option=com_content&task=view&id=11752&Itemid=9999999

La Capra, Dominick. *Representing the Holocaust. History, Theory, Trauma*, London, 1994.

Felman, Shoshana / Laub, Dori. *Testimony: Crises of Witnessing in Literature, Psychoanalysis and History*, Routledge, New York/London, 1992.

Rubin Suleiman, Susan. *Authoritarian Fiction: The Ideological Novel as a Literary Genre*, New York, 1983.

Оцењивање:

Присуство и учешће на курсу 20 бодова

Семинарски рад 40 бодова

5. ПОСТМОДЕРНИ РОМАН И ИСТОРИЈА – РЕПРЕЗЕНТАЦИЈА ХОЛОКАУСТА

Професор: професор др Катарина Мелић

Опис курса: Током Другог светског рата, милиони људи, а веома велики број Јевреја, систематски су убијани. Овај масивни и програмирани догађај који се такође назива Холокауст (Шоа у француском говорном подручју) веома је присутан и у наше доба. Бројне су историјске студије, књиге, истраживања, али нашим сазнањима о овом догађају углавном доминирају књижевне представе о њему. Овај курс ће истраживати уметничко посредовање у репрезентацији Холокауста, фокусирајући се на питања етике, естетике и историје. Семинар ће имати три главна циља: 1. Пресек историје и техника приповедања. 2. Представљање Холокауста и разне дебате и контроверзе око питања уметничког представљања Холокауста. 3. Холокауст и постмеморија. Фокусирајући се на студије критичара као што су Линда Хачн, Теодор Адорно, Доминик ЛаКапра, Шошана Фелман, Меријен Херш, Михаел Ротберг и других, истражићемо начине на које је књижевност била и још увек је покушај да се испричају догађаји Холокауста. Питања као што су репрезентација, јединственост догађаја, улога памћења, проблеми и границе језика, питања трауме, постсећање биће у средишту наших студија и дискусија.

Садржај курса: дела Прима Левија, Елија Визела, Хорхеа Семпруна, Дилана Томаса – по избору за први сегмент рада; Патрика Модижана, Вилхема Георга Зебалда, Данијела Менделсона, Филипа Сендса (за другу) (Џонатана Сафран Фоера, Ђорђа Лебовића, Еве Хофман по избору такође за други део).

Оцењивање: присуство и активно учешће – 20%, усмена презентација/истраживачки пројекат – 40%, завршни критички рад – 40%